

КОСОВО И МЕТОХИЈА,
ПОГРОМ У СЕНЦИ ПРЕГОВОРА

Кичма

Неопходно је одбацити све планове и договоре који би угрозили Устав, суверенитет или територијални интегритет Србије. Урушавање суверенитета, кршење Устава и недостатак заштите основних људских права за део становништва представљају ризик за будућност државе и за безбедност свих њених грађана

Пише:
**Слободан
Вукосавић**

Многи људи отвореног срца, осетљиви на насиље и неправду уочавају да се на Косову и Метохији (КиМ) спроводи етнички мотивисани прогон. Многи указују на оркестрирано насиље које се уз застрашујућу бруталност усмерава на незаштићено становништво. Добронамерни настоје да пронађу саговорнике са којима би допринели заштити људских живота, опстанку народа на КиМ, повратку реда и закона, заштити власничких права, обнови кућа, манастира, храмова, болница, школа и повратку расељених на вековна огњишта.

Међутим, у свету и на Балкану преовлађује бескрупулозни опортунизам и деструктивна спрега страних и локалних моћника и интересних група. Док део света пренебрегава сведочанства о дивљачком насиљу над читавим народима и о страдањима старозаветних размера, узнемирујуће вести стижу и са југа Србије. На територији јужне покрајине систематски се ускраћују елементарна људска права грађана Републике Србије. Спроводи се планско угрожавање живота и имовине, људима се ускраћују храна и лекови, злочини се не кажњавају,

а злочинци охрабрују. Нескривени етнички мотивисани прогон усмерен је на људе, жене и децу, али и на све трагове њиховог постојања, укључујући и гробља.

Сазнање о страдању и неправди ствара нелагоду и триста километара северније. Природном пориву да се жртве узму у заштиту противи се зебња да би свако опирање великим силама из света коме стремимо угрозило „пут интеграција који нема алтернативу“. Малобројни су и готово нечујни апели великим силама да прекину са охрабривањем насиља и са подстицањем етничког чишћења зарад својих геополитичких циљева. Постоји и зебња да би лично залагање за животе сународника и за идентитетске вредности могло угрозити сваког проактивног појединца.

У нади да пријем Приштинине у УН неће значајније утицати на живот у Београду, многи подржавају кораке водећих политичара и љуте о прогону у јужним крајевима. Девнза „у ћутању је сигурност“ везира Јусуфа, Андрићевог градитеља моста на Жепи, оставила је мост без имена и знака, али није спасла везира од неславног краја. Нелагоду изнуђеног ћутања може ублажити помисао да смо сами криви за насиље које нам други наносе и да се морамо изнова, по козна који пут суочити са нашим гресима који су промакли свим досадашњим суочавањима.

Поменуто суочавање помињу и велике силе у обраћању малим народима, од којих траже мирно прихватање наметнутог, док се сви

покушаји малих да располажу сопственим ресурсима и сопственом судбином жигошу као неприлагођеност, агresiја, национализам и заосталост. Ипак, тешко је прихватити да било чија (не)склоност да се погледа у огледало послужи као повод за систематско угрожавање живота, ускраћивање права на опстанак читавом народу и активно сузбијање његових идентитетских вредности. Сугерисано суочавање се разликује од хришћанске праксе исповести и покајања, јер су опрост и охрабривање замењени насиљем и погромом. Уверавање жртве да је крива за злочине које трпи старо је колико и свет. Својевремено су уверавали и Лакота Индијанце да су сами криви за сопствено истребљење, а слично сугеришу и Мојниханови ставови о Афроамериканцима у САД и њихов утицај на поступке полиције. Свет има своју тамну страну, у трећој деценији 21. века профит се и даље храни људским месом на Блиском истоку и на истоку Европе, док се људи и даље споре о томе ко је насилник, а ко жртва. И поред свега, у Србији је ипак тешко схватити са чиме то треба да се суоче устрељена деца на КиМ да бисмо их ми узели у заштиту, у које огледало да се погледају жене киднапованих, убијених или утамничених мужева, коме су то криви посмртни остацки који су са раскопаних гробља однети на сметлишта, и са чиме се још морамо „суочити“ да би труднице и болесници у критичном стању добијали лекове, кисеоник, дијализу, инсулин и храну.

Живот у заједници тражи од судеолика низ врлина, међу којима је емпатија и спремност да се саслуша друга страна и покаже неопходно разумевање. Неопходни минимум самопоштовања и свести о сопственим интересима се не наводи, јер се подразумева. Недовољно чврста кичма и мањак самопоштовања воде у подређени положај и призивају омаљовавање и насиље. Временом се таква пракса устали и постаје обичај који већина не санкционише већ охрабрује. Попустљивост и помирљиво прихватање наметнутог води у положај објекта и жртве, док низ уступака не доноси мир, већ увећава прогон и патње. На мети су најчешће носиоци приказаних идентитета, што неке може навести на напуштање пређашњих и преузимање нових, али преобраћене може изненадити неприхватање и

Иако постоји сагласност да се проблеми не могу решити насиљем, малобројни су и готово нечујни апели великим силама да прекину са охрабривањем насиља и подстицањем етничког чишћења: Припадници Кфора на северу КиМ

наметање улоге перјанице у нападу на доскорашње саплеменике. И поред потешкоћа, свако има могућност да учини разуман напор и допринесе опстанку сопствене заједнице и њених идентитетских вредности. Коришћење те могућности је дубоко унутрашње питање на које сваки појединац даје себи својствен одговор, и где нема места туђем уплитању и критици.

Питање о коме треба јавно говорити је утврђивање неупитних корака које би морала чинити заједница. Остављајући по страни спорења о мери у којој се балкански проблеми рађају далеко од Балкана, постоји сагласност да се они не могу решити насиљем. Олуја насиља може однети један или више драгоцених идентитета са обиљем културних вредности без којих ће живот преосталих изгубити на пуноћи, сврси и смислу. Сећање на насиље ће међу преживелим идентитетима оставити жар горчине који се, кад год то моћнима затреба, може изнова распалити у нове сукобе. Али, може ли овај мухамет помоћи овде и сада? Усуђујем се да о томе гласно размишљам.

Државе и друге људске заједнице су добрим делом нематеријалне творевине које зависе од вере појединаца у њихово постојање, и зато је веома опасна свака привремена или делимична суспензија њихових основних

функција. Свака држава се темељи на праву, на чијем врху је Устав, документ који дефинише основ и предвиђа мере за поништавање и одбацивање свих усмених договора, писаних споразума па чак и регуларних међународних уговора који нарушавају уставне одредбе. Поменуте мере би требало примењивати и у свему дати приоритет Уставу а не интересима ужих група и појединаца.

Да би опстала, држава Србија мора настојати да пружи Уставом гарантовану заштиту права свим својим грађанима и да примени своје законе без резерве и изузетака. У датој ситуацији, неопходно је подићи оптужнице и предузети све мере прописане законима Републике Србије против свих починилаца који угрожавају грађане Србије на територији КиМ, било да се ради олицима у униформи самопроглашене државе, представницима такозваних приштинских власти, грађанима Србије или странцима. Једнако треба чинити и против свих лица и организација које их охрабрују, подстићу, опремају или обучавају, где не треба изузети ни починиоце који су представници великих сила. Опалност да неки од починилаца тренутно нису расположиви органима Републике Србије не би требало да буде разлог да се наведене мере одлажу. Већину репресивних административних и правосудних мера привремених

институција у Приштини могуће је сузбити применом реципроцитета. Према привременим институцијама могу се применити све мере реторзије које прихвата међународна пракса. Насиље над грађанима Србије толеришу и стране силе, било у намери да Србију принуде на уступке или да своје циљеве на Балкану остваре путем етничког чишћења, сузбијања културних и идентитетских вредности и осујећивањем артикулисања и промовисања легитимних интереса балканских народа. Њихово присуство спречава органе Републике Србије да спроводе закон и заштите људских права свих грађана на територији КиМ. Стране силе избегавају одговорност за насиље које могу спречити, и које би и само престало ако га не би охрабривали. Стога би формалним одлукама надлежних институција Републике Србије требало окарактерисати затечено стање као привремену окупацију, јер би на тај начин окупационе снаге постале одговорне за судбину становништва на привремено окупираним територијама.

Бројни споразуми потписани током претходне деценије праћени су прогресивним ускраћивањем људских права грађана и угрожавањем суверености и целовитости државе. Трешало би искористити околност да се договорено плански крши на штету Србије, и на том основу суспендовати досадашње споразуме о КиМ, огласити неважећим до сада преузете обавезе које се противе интересима Србије и спровести припремне радње за миран повратак институција државе Србије које су укинуте уз нашу сагласност. Не треба очекивати брз и повољан исход, али би изостанак поменутих корака био велики пропуст.

Треба поспешити преговоре и потражити мирна, обострано прихватљива решења за све проблеме

Преговори се не могу наставити док траје репресија над грађанима и док се једнострано и грубо крше претходни споразуми. Сваки уступак изнуђен насиљем ствара нове ризике, сваки споразум постигнут под принудом биће кратког века, док је сваки нови договор лишен смисла ако се не поштују претходни договори. Замрзнути конфликт није добро решење, али га нипошто не треба мењати за још горе

и сучељавања интереса. Међутим, преговори се не могу наставити док траје репресија над грађанима Србије на КиМ и док се једнострано и грубо крше претходни споразуми. Сваки уступак изнуђен насиљем ствара нове ризике, сваки споразум постигнут под принудом биће кратког века, док је сваки нови договор лишен смисла ако се не поштују претходни договори. Замрзнути конфликт није добро решење, али га нипошто не треба мењати за још горе.

По успостављању услова за дијалог, не треба наставити досадашњу праксу преговора са неформалним групама и нетранспарентан рад који искључује институције и грађане Републике Србије. Таква пракса укључује и притисак на наше представнике да на неуставан начин преузму обавезе у име државе, што је током претходне деценије значајно нарушило интересе грађане Србије и угрозило њихов положај.

Недостатак транспарентности може навести грађане на сумњу да се исходи преговора противе њиховим интересима зарад интереса ужих група или појединаца, што угрожава поверење у државу и нарушава њену стабилност. Насупрот декларисаним циљевима, исходи досадашњих споразума са представницима стра-

них сила и кораци који се спроводе у сарадњи са руководством Србије нису донели мир већ су умножили патње, прогон и принудно исељавање. Угрожене су наше културне и идентитетске вредности док се Србија се све више удаљава од регионалних и европских интеграција и своди на статус колоније чији су грађани деформисани и лишени учешћа у доношењу одлука о својој судбини. Србија у сваком погледу припада Европи, али постоје бројне индиције да садашња администрација ЕУ не планира да нас прихвати за равноправног члана, већ нас сматра за контролисану територију коју ће и даље користити за остваривање својих интереса, коју ће по потреби раскопавати рудницима литијума, користити као депонију токсичног отпада, експлоатисати и делити на мање, неправљивије делове, игноришући патње и страдања који прате сваку поделу Балкана по вољи великих сила. Као део Европе, требало би да стрпљиво, исправне кичме и пуне свести о сопственим интересима дамо разуман допринос обнови европске самосталности и повратку здравог расуђивања у Брисел.

Полазећи од тога да је Косово у самом темељу српског духовно-историјског и националног идентитета и да су Косово и Метохија по важећем Уставу неразлучиви део територије суверене и независне Републике Србије, требало би одбацити сваки план који доводи у питање Устав, суверенитет или територијални интегритет Србије. Свако кршење Устава, уступање дела суверенитета или ускраћивање права и заштите дела грађана угрожава будућност државе и безбедност свих њених грађана.

Аутор је члан САНУ и професор Електротехничког факултета у Београду

Недостатак транспарентности може навести грађане на сумњу да се исходи преговора противе њиховим интересима зарад интереса ужих група или појединаца. Насупрот декларисаним циљевима, исходи досадашњих споразума са представницима страних сила и кораци који се спроводе у сарадњи са руководством Србије нису донели мир већ су умножили патње, прогон и принудно исељавање